

שמות פרק ג

(א) ומשה היה רועה את צאן יתרו חתנו כהן מדן וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה: (ב) וירא מלאך יקוק אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל: (ג) ויאמר משה אסרה נא ונראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה: (ד) וירא יקוק כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: ...

(יב) ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה: (יג) ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהים: ...

(יח) ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו יקוק אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליקוק אלהינו:

רש"י
(א) **אחר המדבר** - להתרחק מן הגזל שלא ירעו בשדות אחרים: **אל הר האלהים** - על שם העתיד: (ב) **בלבת אש** - בשלהבת אש לבו של אש, כמו (דברים ד יא) לב השמים, (שמואל ב יח יד) בלב האלה, ואל תתמה על התייז, שיש לנו כיוצא בו (יחזקאל טז ל) מה אמולה לבתך: **מתוך הסנה** - ולא אילן אחר, משום עמו אנכי בצרה (תהילים צא טו): **אכל** - נאכל, כמו (דברים כג א) לא עבד בה, אשר לקח משם (בראשית ג כג): (ג) **אסרה נא** - אסורה מכאן להתקרב שם: (יב) **ויאמר כי אהיה עמך** - השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא, כי אם משלי, כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך, וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו אוכל, כך תלך בשליחותי ואינך ניזוק. וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלושה חדשים שיצאו ממצרים. דבר אחר כי

אהיה עמך וזה שתצליח בשליחותך לך האות על הבטחה אחרת שאני מבטיחך, שכשתוציאם ממצרים תעבדון אותי על ההר הזה, שתקבלו התורה עליו והיא הזכות העומדת לישראל. ודוגמת לשון זה מציינו (ישעיהו לו ל) וזה לך האות אכול השנה ספיו וגוי, מפלת סנחריב תהיה לך אות על הבטחה אחרת שארצכם חרבה מפירות ואני אברך הספחים: (יח) **ושמעו לקולך** - מאליהם, מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים. יעקב אמר (בראשית נ כב) ואלהים פקוד יפקוד אתכם, יוסף אמר להם (בראשית נ כה) פקוד יפקוד אלהים אתכם: **[אלהי העבריים]** - יי"ד יתירה רמו לעשר מכות: **נקרה עלינו** - לשון מקרה וכן (במדבר כג ד) ויקר אלהים, (שם טו) ואנכי אקרה כה, אהא נקרה מאתו הלום:

שמות פרק ד

(א) ויניח משה ויהן לא יאמרו והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך יקוק:

שמות פרק ט

(ט) ויאמר יקוק אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בד אמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל יקוק: ...
(כא) ויאמר יקוק אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל יקוק לראות ונפל ממנו רב: (כב) וגם הכהנים הנגשים אל יקוק יתקדשו פן יפרץ בהם יקוק: (כג) ויאמר משה אל יקוק לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו: (כד) ויאמר אליו יקוק לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל יקוק פן יפרץ בם: (כה) וירד משה אל העם ויאמר אלהים:

רש"י
(ט) **בעב הענן** - במעבה הענן וזהו ערפל: **וגם בד** - גם בנביאים הבאים אחריו: **ויגד משה וגוי** - ביום המחרת שהוא רביעי לחודש: **את דברי העם וגוי** - תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי השליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו: (כד) **לך רד** - והעד בהם שנית, שמזרזין את האדם קודם מעשה, וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה: **ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים** - יכול אף הם עמך, תלמוד לומר ועלית אתה. אמור מעתה, אתה מחיצה לעצמך ואהרן מחיצה לעצמו והם מחיצה לעצמם. משה נגש יותר מאהרן, ואהרן יותר מן הכהנים, והעם כל עיקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה': **פן יפרץ בם** - אף על פי שהוא נקוד חטף קמ"ץ אינו זו מגזרתו, כך דרך כל תיבה שנקודתה מלאפ"ו"ם כשהיא סמוכה במקף משתנה הנקוד לחטף קמ"ץ: (כה) **ויאמר אלהים** - התראה זו:

<<<

אבן עזרא שמות פרק יט

(ט) **ויאמר** אחר שאמר וישב משה (שמות יט ח), מה טעם לומר **ויגד משה את דברי העם אל ה'?** דע, כי יש פסוקים רבים בתורה שהיו ראויים להיותם מוקדמים. והנה פירושים וכבר היה כך וכך, כמו ויצר ה' אלהים (ברא' ב, ז) וכבר יצר, ויצמח ה' אלהים (שם שם, ט) וכבר הצמיח, ויאמר בת מי את (שם כד, כג) וכבר אמר, וכן כתוב: ואשאל אותה ואומר ואחר כך ואשים הנזם על אפה (שם שם, מז), ותאמר אל העבד (שם שם, סה) וכבר אמרה אל העבד, אז ותפול מעל הגמל (שם שם, סד) ואין צורך להאריך. והנה זה **ויגד משה** - וכבר הגיד, ולא הזכיר הכתוב מה הגיד. ומלת הגיד לעולם על דבר חדש שלא הזכירו. והנה איננו דבק עם וישב משה (שמות יט ח). ומתשובת השם שאמר **הנה אנכי בא אליך בעב הענן** למדנו מה הגיד. ועוד מצאנו זה הדבר מפורש בדברי משה, כאשר אפשר. דע, כי מצרים והודו הם מבני חם, ואלה סומכים על אלה. ואנשי הודו אינם אוכלים בשר. וכך היו עושים המצרים, ולא נשתנו מזה המנהג, רק בעבור שהתגבר עליהם מלכות ישמעאל ושבנו לדתו. וחכמי הודו נותנין ראיות כפי מחשבתם, כי לא יתכן שידבר השם עם אדם וחי. וישראל היו במצרים, והיו בהם אנשים על דעת האמונה הזאת, והיתה נבואת משה בספק אצלם. ואין טענה ממלת ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות יד, לא), כי כתוב וירא ישראל (שם) ולא כל ישראל, ואילו היה כתוב כל ישראל, ידבר על הרוב כמשפט הלשון, כמו וימת כל מקנה מצרים (שמות ט, ו), ואחר כן כתוב, שלח העז את מקנד (שם, יט). והנה טעם **אנכי בא אליך** תשובה על דברי משה שהגיד לו כן. וטעם **בעב הענן**. ברדת השם על ההר. **ובדברי עמך** עשרת הדברים, אז יאמינו כי נכון הוא שידבר השם עם אדם וחי. וטעם **וגם בך יאמינו** שאתה נביא, ויוסר הספק ממחשבותם, והנה כתוב מפורש, היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי (דבר' ה, כא). ועוד כתוב שם כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמונו ויחי (שם שם, כג), ושם כתוב קרב אתה ושמע (שם שם, כד), וזהו **וגם בך יאמינו לעולם** :

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ח

[א] משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה, היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצלילן בתוכו, צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות, ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך, וכן הוא אומר פנים פנים דבר ה' עמכם, ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת, ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה.

[ב] נמצאו אלו ששולח להן הם העדים על נבואתו שהיא אמת ואינו צריך לעשות להן אות אחר, שהם והוא עדים בדבר כשני עדים שראו דבר אחד ביחד שכל אחד מהן עד לחבירו שהוא אומר אמת ואין אחד מהן צריך להביא ראיה לחבירו, כך משה רבינו כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר סיני ואינו צריך לעשות להם אות, וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו בעת שנתן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו ושמעו לקולך, ידע משה רבינו שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי ומהרהר ומחשב והיה נשמת מליך ואמר והן לא יאמינו לי, עד שהודיעו הקב"ה שאלו האותות אינן אלא עד שיצאו ממצרים ואחר שיצאו ויעמדו על ההר הזה יסתלק הרהור שמהרהרין אחריו שאני נותן לך כאן אות שידעו שאני שלחתיך באמת מתחילה ולא ישאר בלבם הרהור, והוא שהכתוב אומר וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, נמצאת אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כדי שנאמר אם יעשה אות נשמע לו לכל מה שיאמר, אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון, כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואע"פ שאין אנו יודעין אם העידו אמת אם שקר, כך מצוה לשמוע מזה הנביא אע"פ שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט.

[ג] לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בבאור שאותן האותות בלט וכשוף הן, לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה, אלא בעינינו ראינוה ובאזנינו שמענוה כמו ששמע הוא, הא למה הדבר דומה לעדים שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו שאינו כמו שראה שאינו שומע להן אלא יודע בודאי שהן עדי שקר, לפיכך אמרה תורה שאם בא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא, שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש מה שראית בעיניך והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא מפני המצוה שצונו משה היאך נקבל מאות זה שבא להכחיש נבואתו של משה שראינו וששמענו.